

KVAZI-NEOLIBERALNA I MATEMATIČKA MODELIRANJA, PARADOKSI I EKSPERIMENTI

Dr. Mimo Drašković, docent, e- mail: rookie@t-com.me

Akademik dr. Veselin Drašković, red.prof., e-mail: veso-mimo@t-com.me

Univerzitet Crne Gore, Fakultet za pomorstvo Kotor

Dr. Slobodan Lakić, vanr. profesor, e- mail: sasalakic@mail.com

Univerzitet Crne Gore, Ekonomski fakultet Podgorica

Sažetak: Kvazi-neoliberalna retorika u nekim državama tranzicije je dominantno apologetskog i interesnog karaktera. Na žalost, ona predstavlja ne samo „produženu ruku“ alternativnih institucija, nego i anti-razvojnu podlogu zvanične ekonomske politike. To je jedan od dokazanih ideoloških metoda za ignorisanje i pokoravanje formalnih i neformalnih institucija. U radu se kritikuju forsirana, dominantna i selektivna teorijska modeliranja ekonomske stvarnosti, koja su monističkog (kvazi-neoliberalnog) i matematičko-statističkog karaktera. Opisujemo ih kao namjerni prelazak sa analize i objašnjenja fundamentalnih ekonomskih problema na sporedne probleme. Zbog toga ih karakterišemo kao programirane načine zamagljivanja suštine glavnih problema ekonomske stvarnosti. Polazi se od hipoteze da su navedena modeliranja zamijenila i faktički uklonila nekadašnje sintetizovane i korisne politekonomske analize. U zaključku se konstatuje potreba veće afirmacije političke ekonomije, koja u kombinaciji s neoinstitucionalnim teorijama može pružiti mnogo realnije sagledavanje društvene i ekonomske stvarnosti.

Ključne riječi: politička ekonomija, neoliberalizam, kvazi-neoliberalizam, modeliranje ekonomske stvarnosti, institucionalni pluralizam

QUASI-NEOLIBERAL AND MATHEMATICAL MODELING, PARADOXES AND EXPERIMENTS

Abstract: Quasi-neoliberal rhetoric in some transitional countries is predominantly of apologetic and interest character. Unfortunately, it represents not only an "extended hand" of alternative institutions, but also an anti-development basis of official economic policy. It is one of the proven ideological methods for ignoring and submission the formal and informal institutions. This paper criticizes the imposed, dominant and selective theoretical modelings of economic reality, which are of monistic (quasi-neoliberal) and mathematical-statistical character. We describe them as a deliberate transition from analysis and explanation of fundamental economic problems towards secondary issues. Therefore, we characterize them as a programmed models to dim the essence of the main problems of economic reality. We start from the hypothesis that the aforesaid modelings have replaced and virtually eliminated former synthesized and useful political-economic analysis. In conclusion, we note the need for greater affirmation of political economy, which, combined with neo-institutional theories, could provide a much more realistic view of social and economic reality.

Keywords: political economy, neoliberalism, quasi-neoliberalism, modeling the economic reality, institutional pluralism

1. UVOD

Uloga ekonomske nauke u ekonomskom razvoju uvijek je bila velika. Zato je T. Kuhn davno primijetio da „*naučna paradigma može izolovati društvo od bitnih društvenih problema*“.

Navedena izolacija je direktno proporcionalna stepenu dominacije politike nad ekonomijom (shvaćenom kao naukom privredom). Upravo je zbog toga ekonomska nauka često bila apologetski orijentisana, jer je odražavala ideološke i subjektivne težnje, koje su se *per se* svodile na interesne ambicije .Z. Baletić [1] ističe: „*Ideološki dogmatizam je postaostandardni obrazac ekonomskog mišljenja...projekt radikalnog preustrojenja društva u korist jednog dijela socijalnih sila prema njihovim posebnim interesima, viziji i vrijednostima*“.

Krizno doba tranzicije iznjedrilo je do krajnje mjere banalizovanu vulgarizaciju ekonomskih teorija, posebno onih koje su uvijek bile monistički orijentisane. Na našim prostorima je sve to već viđeno, bilo i ostalo, kao u stara socijalistička vremena. Samo što se promijenio monistički predznak.

Brze promjene ekonomske stvarnosti, strukture protivurječnosti, prioriteta, sistema i kriterijuma vrijednosti uticale su na selektivno prihvatanje, prikazivanje i tumačenje (po potrebi, tj. interesima) pojedinih pravaca ekonomske misli, a posebno onih (neoklasika i neoliberalizam) koji su dovoljno apstraktni, tržišno i individualistički orijentisani, obasjani svetionikom koji se naziva metodološki individualizam, a ogrnuti svetim gralom koji se naziva sloboda. To je za početak bilo dovoljno da se razni „reformisti“ i alibi-stručnjaci iz akademskih krugova (uglavnom bez naučne vertikalne referenci) prihvate posla: modeliranja ekonomske stvarnosti prema sopstvenim interesima i dominirajućim zahtjevima nomenklatura vlasti. Interesantno je npr. da su statističari kreirali masovne vaučerske (i druge) prihvatizacije, a da pri tome nijesu ni znali ni razlikovali četiri njena ključna nivoa: svojinske odnose, svojinu, svojinska prava i svojinska olakšanja.

Na taj način su jednosmjerno, redukovano i orkestrirano glorifikovani jedni, a potcjenjivani i marginalizovani mnogi drugi ekonomski procesi, pojave i problemi. Došlo je do krajnje interesnog i apologetskog (kvazi-neoliberalnog) poistovjećivanja baznih teorijskih šema (kao slika realne stvarnosti) s ideološkim doktrinama (kao subjektivnih slika stvarnosti). To je dovodilo i do urušavanja privrednih struktura i infrastruktura i katastrofalnih ekonomskih i društvenih posljedica, vidljive čak i golim okom. Raskorak između teorijskog neoliberalnog modela i kvazi-neoliberalne retorike i prakse je nemjerljiv. On je nanio ogromnu štetu narodima i državnim resursima u državama u kojima je primjenjivan. Novi tranzicijski eksperiment je na krilima novog institucionalnog mita samo proširio i produbio socijalističku krizu, i to raznim sociopatološkim metodama.

Monističke neoliberalne instrumentalizacije i kvazi-institucionalne improvizacije i operacionalizacije su itekako prisutne u nekim državama tranzicije, posebno u regionu Jugoistočne Evrope (JIE). One su paradoksalno aktuelne, iako je ekonomska praksa ubjedljivo relativizirala mitske institucionalne teze o vječnosti i univerzalnosti pojedinačnih (izolovanih i suprotstavljenih) principa „tržišne samoregulacije“ i „državnog diktata“ (tj. „spontane evolucije i saznavne kontrole“ u žargonu F. Hayeka). Praksa je verifikovala neizostavnu, imperativnu razvojnu potrebu njihove institucionalne konvergencije, kombinacije i sinergije (tzv. institucionalni pluralizam).

U teoriji i praksi je dokazano da je svaki (a posebno interesno, rentno orijentisani) *monizam*, apologetika i fetišizam kontra-produktivni anti-razvojan, jer idealizuje i zamagljuje objekat posmatranja. Dalje, svaki monizam je u praksi (ekonomskoj stvarnosti) oportunan, praćen sopstvenom inkarnacijom u obliku kvazi-monizma (kvazi-neoliberalnog i drugog – upor. npr. sa izrazom J. Stiglitz[9] „*tržišni fundamentalizam*“, koji djeluje razarajuće. Jednom riječju,

sve je to ustvari onaj skup kočionih faktora, koji smo u svojim radovima često nazivali *ekonomskim klototrizmom* (prodavanje magle ili u originalnom žargonu – nošenju mnogougaonih jaja da se ništa ne pocijepa).

2. PARADOKSI KVAZI-NEOLIBERALNOG MODELA

Ni jedna nacionalna privreda ne može funkcionisati bez ugrađenih pravnih, moralnih, socijalnih, institucionalnih i drugih „stabilizatora“. Neoliberali se stalno pozivaju na F. Hayeka, ali nikad ne pominju da je upravo on (!) za zapadni ekonomski poredak uvijek tvrdio da je nikao iz nenamjernog slijeda (uvažavanja) određenih tradicionalnih, prvenstveno moralnih principa. Slično Pareto optimumu, u civilizovanim i razvijenim privredama (i građanskim društvima), maksimizirajuće ponašanje ekonomskih subjekata dopušteno je samo u onoj mjeri u kojoj ne ugrožava interese drugih članova društva. U većini država JIE se dogodilo suprotno – obogaćeni su jedni na račun drugih (naroda i državnih resursa). U tom smislu i kontekstu, veoma simptomatično i (za države JIE) proročanski zvuči naziv Hayekove knjige „Put u ropstvo“.

Kriza vrijednosne paradigme u ekonomiji (apologetika u teoriji i kriza moralnih kriterijuma u ekonomskom ponašanju – oportunističkom, netržišnom, grabeškom, elitističkom, privilegovanom i sl.) tijesno je povezana sa smjenom vrijednosnih kriterijuma u društvu u periodu postsocijalističke tranzicije. Retrogradnom neoliberalna i kvazi-neoliberalna „klasična jednostranost“ (monizma – institucionalnog i individualističkog) dugo se predstavljala kao *nealternativna* reformatorsko-razvojna misao i praksa. Tako je u slučajevima neorganizovanog i nerazvijenog tržišta formirana *paradoksalna zavisnost* između „ekonomske efikasnosti“ i protiv-pravnih ekonomskih aktivnosti. Drastično je poremećen bilans između privatnih i opštih ekonomskih interesa. Proklamovani principi preduzetničke inicijative i konkurencije svedeni su na partijsku i drugu podobnost, slobode na novu dogmu, demokratije na novi totalitarizam. Umjesto njihovog reprodukovanja – reprodukuju se kriza i kvazi-neoliberalni paradoksi.

Prvi paradoks je: u eri postindustrijskog i informacionog društva, civilizacije trećeg talasa, interesno i nekažnjeno se nameću prevaziđeni destruktivni recepti. *Drugi paradoks* je: u eri iznudenog zaokreta tržišnih ekonomija prema državnom intervencionizmu, sa samita lidera razvijenih država šalje se poruka nerazvijenima da se ne fokusiraju na protekcionističke mjere (opet dvojni standardi u „razvojnoj“ recepturi). Orkestrirano se optužuje državno regulisanje. Negira se bilo kakva krivice neoliberalne ekonomske politike. *Treći paradoks* je: tržišnu samoregulaciju zagovaraju upravo oni koji se netržišno bogate, preko privilegovanog korišćenja tuđih (najčešće državnih) resursa, uz pasivnost (i/ili čak podršku i zloupotrebu) državnog regulisanja. *Četvrti paradoks* je: iz decenijski neuspješnih eksperimenata (socijalističkih, pa onda tranzicijskih) nije izvučena razvojna pouka, koja je jednostavna: sloboda izbora – da, ali samo uz sopstveni rizik i sopstveni novac! Slobodno tržište – da, ali samo u granicama moralnih kriterijuma, društvene odgovornosti, sopstvenog rizika, racionalnog ponašanja, institucionalnih standarda, zaštićenih i jasno specificiranih prava svojine i nadasve - igre na terenu koji ne naginje na nečiju stranu! *Peti paradoks* je: dominacija kvazi-institucionalizacije (alternativnih institucija – iu sjenke) u većini država JIE moguća je samo u politički determinisanim i strogo kontrolisanim institucionalnim i ekonomskim uslovima, koji rađaju isključivost i alternativnost institucionalnih odnosa, onemogućuju realne institucionalne promjene i institucionalnu konkurenciju.

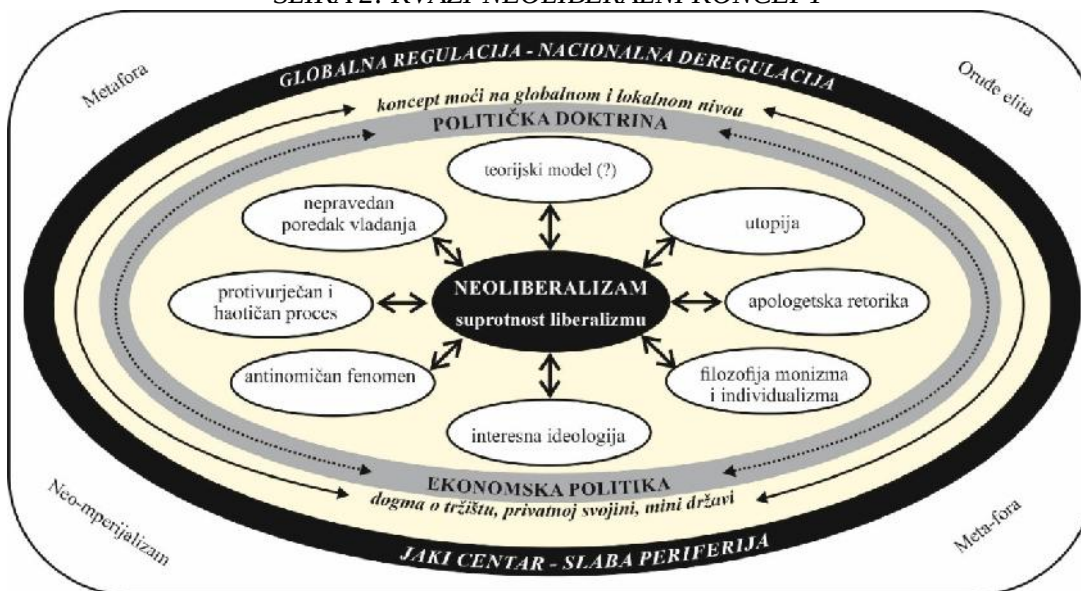
Iste paradokse je je konstatovao i B. Drašković[3], koji ispravno konstatuje velike metodološke greške iz kojih proizilazi paradoksalni raskorak između doktrine i raznih interesa društvenih grupa. U takvim kvazi-institucionalnim uslovima dominira paradoksalni sociopatološki obrazac dominacije alternativnih institucija (slika 1), koji produkuje i reprodukuje anti-institucionalne privilegije rijetkih pojedinaca.

SLIKA 1: MODEL KVAZI-NEOLIBERALNOG (KVAZI-INSTITUCIONALNOG) PARADOKSA

Izvor: kreacija autora

SLIKA 2: KVAZI-NEOLIBERALNI KONCEPT

Izvor: kreacija autora

3. TEORIJSKO EKONOMSKO EKSPERIMENTISANJE

U teorijskoj ravni, došlo je do zamjene kritičke političke ekonomije. Zašto? Da bi se izbjeglo pisanje o njenim prepoznatljivim temama kao što su: eksploatacija, alijenacija, nejednakosti, masovno siromašenje, monopolizam, nasilje, oportunističko ponašanje itd. Njeno mjesto zauzele su:

- u početku neoklasične apstraktne elaboracije, koje ignošišu realne društvene i ekonomske probleme,
- nešto kasnije apologetski orijentisana neoliberalna retorika i
- u novije vrijeme matematičko-statističko modeliranje, regresije, optimizacije i razne druge analize, često s izmišljenim kabinetskim podacima i „zavisnostima“, koje ni na koji način ne objašnjavaju suštinske probleme ekonomske stvarnosti niti doprinose

ekonomskom razvoju.

Jedina „sreća“ za ekonomsku nauku je u tome što su se, ipak, pojavile i razvile razne neoinstitucionalne i novoinstitucionalne ekonomske teorije. Ali, one nijesu (da li namjerno?!) značajnije zaživjele na postsocijalističkim prostorima država JIE, posebno onima u kojima dominira neoliberalizam kao zvanična ekonomska politika. Pa ipak, zaživjele su u naučnim radovima, monografijama i doktorskim disertacijama. Ali, to su djela s malim tiražom, namijenjena izuzetno uskom akademskom krugu, koji se bavi teorijskom ekonomijom.

Pod neoliberalističkim nazivom, postsocijalistički period je zadržao više pogubnih odrednिकासocijalističke (uglavnom marksističke) političke ekonomije kao nauke. Sve se one mogu svesti na jedno određenje: vulgarizacija u teoriji i praksi. Ona je omogućila pretvaranje jednog (ranijeg) institucionalnog monizma u drugi (savremeni, sofisticiraniji), jedne dogme u drugu (čini se – mnogo goru), jedne mitomanije u drugu, jednog ekonomskog redukcionizma u drugi. Navodno i prividno je promijenjen institucionalni oblik (predznak): državni dirizizam je (makar u modifikovanom obliku) zamijenjen je tržišnim. Zadržani su i retorika, mesijanska obećanja, dvojni standardi, surovost, protekcionizam prema sopstvenom narodu, dominacija politike nad ekonomijom, reprodukovanje začaranog kruga krize, apologetika, palijativnost reformi, iracionalna mitologija i ostala poznata anti-razvojna i interesno orijentisana metodologija, koja se koristi u eksperimentalne svrhe, s programiranim intersima dirigenata (alibi-reformatora, alibi-neoliberalala).

Na taj način, otvoreni (socijalistički) totalitaristički dirizizam se pretvorio u skriveni (metaforični) totalitaristički neoliberalizam. Velike institucionalne improvizacije, imitacije i eksperimenti su nastavljeni, a rezultat je (opet) razočaravajući: paralelno se uvećavala ukupna šteta za društvo i granična korist za „sposobne“ („snalažljive“) pojedince. Suprotno civilizacijskom i s aspekta ekonomskog razvoja u praksi dokazanom institucionalnom pluralizmu! Suprotno nesumljivoj potrebi kompromisnog sinergizma i komplementarnosti ekonomskih sloboda (svih, masovno shvaćenih pojedinaca) i ekonomskih institucija (koje treba da štite kolektivne interese i pravila ponašanja).

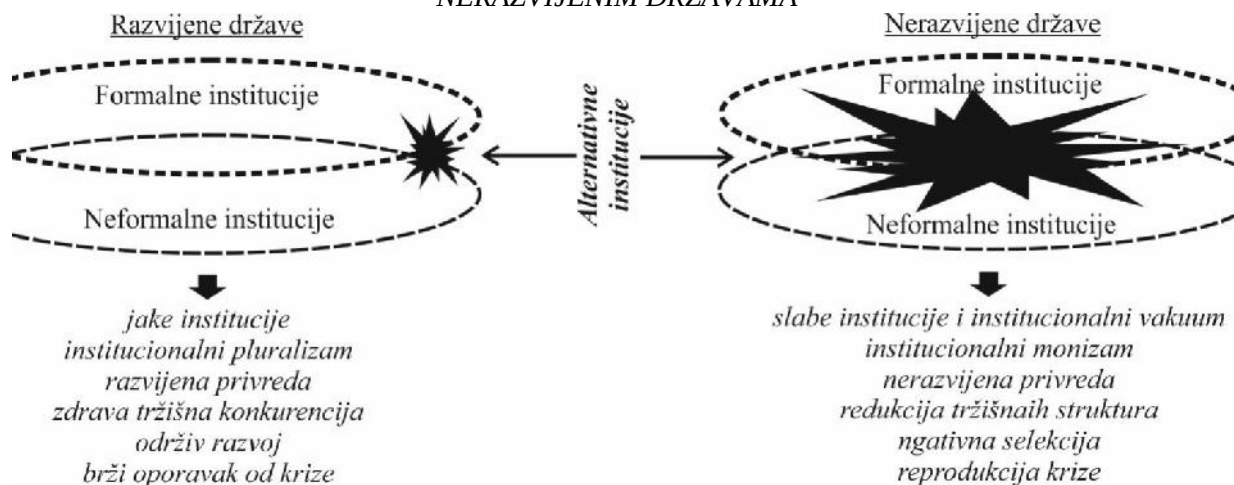
Neoliberalna deregulacija (koja suštinski odgovara alternativnoj kvazi-institucionalnoj regulaciji) je zamijenila dirizističku regulaciju. Ali, metodologija je ostala ista ili slična, jer im je redukovani i vulgarizovani institucionalni monizam zajednička osobina, koja faktički znači reprodukovanje kočionog anti-razvojnog mehanizma[4]. Smiješna je i žalosna savremena a priča (koja se stalno „vrti“ po „naučnim“ člancima) o individualizmu, ekonomskim slobodama, tržištu i tržišnoj konkurenciji, preduzetništvu, prednostima privatne svojine i inicijative i sl. Koliko toga stvarno ima u praksi? S druge strane, nema politekonomskih analiza bitnih kategorija kao što su porijeklo imovine, jednakosti uslova privređivanja i pristupa resursima, sloboda izbora za sve, poslovni moral, čovjek kao društveno biće, eksploatacija, socijalne nejednakosti, pauperizacija stanovništva, efikasni vlasnici u masovnim razmjerama i sl.

Kad se razmatra individualizam, moraju se analizirati sve njegove pozitivne i negativne manifestacije, povratne veze s institucionalizacijom, uzroci i posljedice njegove nekontrolisane ekspanzije, granice njegovog pozitivnog i negativnog djelovanja, realni stepen ekonomskih nesloboda kao kočnica ispoljavanja pozitivnih individualnosti, uticaj sociopatološkog individualizma na visok stepen ekonomskih nesloboda, optimalni odnos individualizma i kolektivism koji ne protivurječi ekonomskom razvoju, netržišno stečeno bogatstvo kao faktor uticaja pretjeranog ekonomskog individualizma, stepen „reformatorske“ centralizacije koji je u funkciji favorizovanja kvazi-institucionalnog individualizma itd. Takva jedna kompleksna politekomska analiza mogla bi dovesti do pozitivnog napretka u

razmišljanju, primjeni konkretnih mjera i promjeni krizne ekonomske prakse. Sve ostalo je kritika radi kritike, apstraktno teoretisanje, jalovi i sračunati kvazi-ekonomski redukcionizam. Iz neuspjeha bi se morale izvući pouke, od kojih je najvažnija: liberalizacija nije isto što i nasilje nad njom! O nasilju su detaljno i kritički pisali D. North, J. Walis i B. Weingast[7]. Oni pod nasiljem podrazumijevaju razne oblike socijalne patologije. Oni su detaljno objasnili razliku između poretka s otvorenim pristupom resursima i poretka s ograničenim pristupom resursima. U ovom drugom poretku dominiraju lični odnosi i “veze”, odsustvo konkurencije u političkom i ekonomskom sistemu, nerazvijenost građanskog društva i demokratije, pristrasno pružanje usluga od strane države, nekontrolisana i neprofesionalna birokratija, usaglašenost „elita” oko privilegija i duboko isprepletena mreža korupcije.

Neoliberali sve i svašta znaju i objašnjavaju, ali nikako da odgovore na davno postavljena pitanja V. Draškovića, koja im je postavljao i mnogim člancima i monografijama. Ali, evo i jednog novog pitanja za njih: ko je, kako i zašto stvorio i ko uveliko koristi *alternativne institucije*? To sigurno nijesu navodni anti-liberali (univerzitetski profesori), koje orkestrirano optužuje grupa srbijanskih neoliberalni alibi-ekonomista u najnovijim diskusijama sa naučnog skupa *Naši naučni sporovi: liberalne i komunitarne opcije u institucionalnoj izgradnji i ekonomskoj politici* – vidi šire u: [5],[8] i [2]. Uradile su to nomenklature vlasti i njihovi lobisti. E, to je već za neoliberalne opasna i zabranjena zona, koju nikad ne „diraju”. Naprotiv, štite je svojom klasičnom, nametljivom i providnom apologetikom. Da li je to samo intelektualno-interesni oportunizam ili „oportunističko neznanje” (izraz G. Mirdala)?! Umjesto neoliberala (koji u svojim radovima sa navedenog skupa čak netačno tvrde da „ne postoji neoliberalizam”!?), ponudićemo u nastavku dopunu našeg odgovora (slika 3 i dr.).

SLIKA 3: ULOGA FORMALNIH I ALTERNATIVNIH INSTITUCIJA U RAZVIJENIM I NERAZVIJENIM DRŽAVAMA

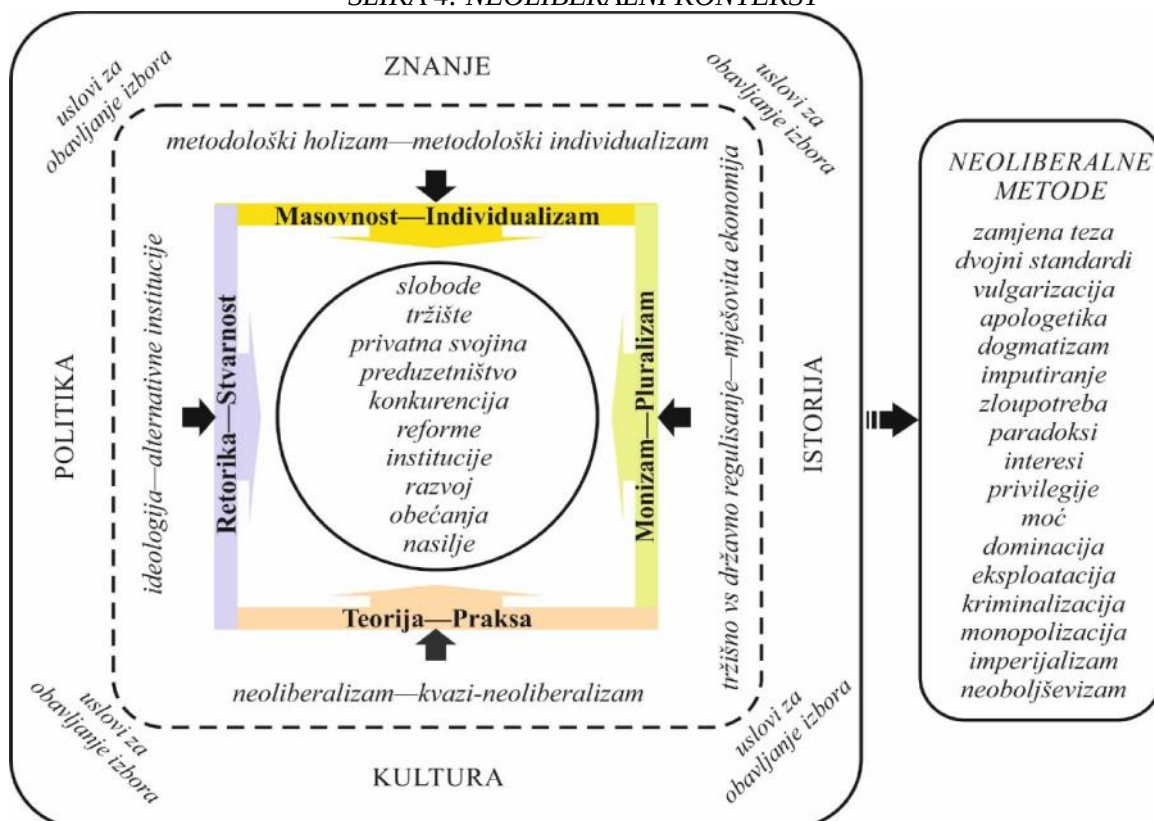

Izvor: kreacija autora

Neoliberalni kontekst (slika 4) je previše zastupljen u literaturi i praksi. On je i “originalan” i prepoznatljiv, pa se ne može negirati, nitipostovjećivati s liberalizmom. Druga je stvar što se on u praksi zloupotrebljava, vulgarizuje i svodi na metaforičnu poštapalicu i providnu apologetsku masku za djelovanje alternativnih institucija, koje dominiraju nad većinom formalnih i neformalnih institucijama u nekim državama JIE. On predstavlja teorijski paravan za: a) skrivanje masovne pljačke društvenih resursa, bogaćenje manjine na račun većine i održavanje statusa quo, po svaku cijenu, bez obzira na reprodukciju krize i b) beskrajnu prevaru, lakomost i pohlepu, koja se ne može riječima opisati ni objasniti, ni dokazati (upravo zbog zarobljenosti formalnih i neformalnih institucija od strane alternativnih institucija).

Sve to podsjeća na nekadašnji divlji Zapad. Ali, ipak je riječ o sofisticiranoj i organizovanoj „novoj akumulaciji kapitala”. Novoj, jer u odnosu na staru nema nikakvog rizika za počinioce. I sve to dobro zna ovaj današnji demokratski Zapad, koji živi u uslovima veoma preciznog, strogog, kontrolisanog i konstitucionoo definisanog institucionalnog pluralizma! Ali ne u neoliberalizmu! Tamo su alternativne institucije svedene na najmanju mjeru (slika 3). Možda na onu istu ili približnu mjeru u kojoj nam domaći neoliberali predlažu postojanje tzv. „minimalne države”. Kakve li paradoksalne supstitucije!

SLIKA 4: NEOLIBERALNI KONTEKST

Izvor: kreacija autora

Nikad nijesmo bili protiv ekonomske optimatizacije i mnogih izuzetno kvalitetnih članaka i naučnih dostignuća iz pomenute oblasti. Ali, želimo da ukažemona: a) problem predominacije matematičko-statističkog modeliranja u ekonomskoj nauci, pri čemu se ponekad u ekonomskim časopisima objavljuju radovi koji nemaju nikakve veze s ekonomijom i b) činjenicu da navedena predominacija funkcionalno u značajnoj mjeri eliminiše političku ekonomiju i teorijsku ekonomiju uopšte, a posebno kritičku ekonomsku misao.

Posljednjih decenija mnogi ekonomisti (posebno tzv. „multidisciplinarci“) se prosto utrkuju u matematičkom modeliranju ekonomske stvarnosti. Eh, kad bi to tako moglo... Ali, na žalost, to zahtijeva većina međunarodnih naučnih ekonomskih časopisa, jer je prednje postalo najvažniji „naučni“ kriterijum za njihovo uključivanje na prestižne međunarodne baze podataka - tzv. SCI i SSCI listu, kao i Scopus. Temeljnim istraživanjem dostupnih i selektovanih časopisa (tabela 1), utvrdili smo da se više od 95% radova koji su u nima objavljeni bavi raznim oblicima matematičko-statističkog modeliranja.

Slične rezultate dobila je davne 1998. D. McCloskey [6], koja je cijelu svoju monografiju „The Rhetoric of Economics” posvetila verifikaciji jenog tačnog upozorenja: „*Ne možemo misliti o ekonomiji samo pomoću matematike i logike, ne koristeći metafore i istoriju, činjenice i logiku*”. Ona ukazuje na prenatrpani značaj statističkih veličina i testiranja, matematičke metodologije i besmislenih regresija parcijalnih slučajeva, koji suštinski ništa ne pokazuju. Naprotiv, oni samo „bježe” od realnih ekonomskih problema. U krajnjem, navedeno „projektovanje” narušava ljudsku slobodu (dodali bi: i slobodu ekonomskog izbora). Pored toga, navedena autorka s pravom upozorava na nemogućnost univerzalnosti ekonomske teorije: „*U okviru jedne teorije ne može se izraziti sva ekonomija*“. Zbog toga se sve više govori o krizi ekonomske nauke i njenoj izgubljenoj „duši”. Jer, matematičko-statistička modeliranja su napravila nepremostivi jaz između realnog života i ekonomske nauke.

**TABELA 1: KOMPARATIVNI PREGLED VRSTE OBJAVLJENIH NAUČNIH RADOVA
 U SELEKTOVANIM ČASOPISIMA**

<u>Naziv časopisa/ uzorak</u>	<u>Baza podataka</u>	<u>Oblast</u>	
		<u>br. objavljenih radova iz matem.-statističkog modeliranja</u>	<u>br. objavljenih radova iz teorijskih tema</u>
“Panoeconomicus” / 10 izdanja	<u>SSCI</u>	<u>63 (95,45)</u>	<u>3 (4,54)</u>
<u>„Economic research“</u> <u>10 izdanja</u>	<u>SSCI</u>	<u>125 (93,98)</u>	<u>8 (6,02)</u>
„Proceedings of Rijeka Faculty of Economics“ <u>5 izdanja</u>	<u>SSCI</u>	<u>31 (100%)</u>	<u>0</u>
„Economic Annals“ / 9 izdanja	<u>Scopus</u>	<u>53 (98,15%)</u>	<u>1 (1,85%)</u>
„Croatian Economic Survey“ 5 izdanja	<u>Scopus</u>	<u>20 (86,95%)</u>	<u>3 (13,05%)</u>
<u>UKUPNO</u>		<u>292 (95,11%)</u>	<u>15 (4,89%)</u>

Izvor: istraživanje autora

U kojem je stepenu matematičko-statističko modeliranje supstituisalo politekonomske, pa čak i institucionalne i druge teorijske teme i analize, pokazuju podaci iz tabele 1. U njoj su prikazani rezultati analize na uzorku objavljenih članaka u posljednje 2-4 godine u dostupnim izdanjima selektovanih ekonomskih časopisa iz država JIE, koji se nalaze na SSCI listi (3 časopisa) i na Scopusu (2 časopisa). Ukupno posmatrano, razmatrani članci dominiraju sa 95,11%. Nećemo ocjenjivati značaj selektovanih radova sa regresionim odnosima, ni tema (često banalnih i neekonomskih²⁵) koje obrađuju. Umjesto toga, saglasni smo opštim uvjerenjem da ne postoji univerzalnost ekonomske teorije. Pošto bi ispravnost matematičko-statističkih modela podrazumijevala njihovu univerzalnost (koja ne postoji), to dovoljno govori o njihovoj maloj ili nikakvoj upotrebljivosti i relevantnosti za odlučivanje.

²⁵“Analiza uticaja mase prisilnog raseljavanja na urbano siromaštvo”, “Faktori koji utiču na očekivanja zarade među makedonskim studentima”, “Društveno-ekonomske determinante prihoda domaćinstava među nacionalnim manjinama u sjeverozapadnim planinama Vijetnama”, “O regionalnim konvergencijskim klubovima u Europskoj uniji”, “Odgovornost za odgovorno obnašanje dužnosti: FAIR upravljanje okvirom za odgovorno obnašanje dužnosti lokalnih vlasti”, “Vrednovanje e-Government projekata”, “Profesionalna seks segregacija i radno vrijeme” itd.

Ne osporavajući naučnu vrijednost i značaj selektovano analiziranim časopisima, kao objavljenim naučnim člancima u njima, za našu temu je bitno da oni često obrađuju *marginalne ekonomske teme* u kojima su glavne regresione i matematičko-statističke analize. To najbolje govori o njihovoj irelevantnosti za ekonomsku politiku i ekonomsku teoriju. Osim u razmatranom apologetskom smislu: njihovim forsiranjem se onemogućuje objavljivanje naučnih članaka s politekonomskom analizom. Svi ti modeli i regresije ne mogu objasniti ekonomsku stvarnost. Osnovna ograničenja za ekonometrijske modele su: a) nedostupnost, asimetričnost i selektivnost informacija, b) nemogućnost prognoziranja ekonomskog ponašanja i c) apstrahovanje mnogih značajnih fenomena iz ekonomske stvarnosti i društvenog okruženja. kao isložene dinamike ekonomskih sistema u veoma promjenjivom okruženju.

Najzad, teško je i zamisliti da ekonomsku nauku bolje od ekonomista „znaju“ matematičari, statističari, informatičari, sociolozi, psiholozi i drugi. To je jedna od tragedija ekonomske nauke (za koju mnogi tvrde da je umjetnost, a ne nauka) i uzroka njene krize. Umjesto analize kabinetskih podataka i beznačajnih odnosa zavisnosti između nekakvih marginalnih varijabli, dokazivanja virtualnih hipoteza i sl. potrebna je kritička politekonomska analize suštine ekonomskih pojava, procesa i problema, identifikovanje njihovih uzroka i posljedica, predlozi mjera za njihovo prevazilaženje itd.

4. ZAKLJUČAK

U radu je dokazano kako se u dužem vremenskom periodu vrši substitucija politekonomske kritičke analize od strane neoliberalnog i ekonometrijskog „modeliranja“ ekonomske stvarnosti. Na taj način, svjesno se zapostavljaju ključni problemi ekonomske stvarnosti, što doprinosi ozbiljnoj krizi ekonomske nauke. Navedena modeliranja su apologetska, a njihove posljedice su velike po društvo, privredu i nauku.

U privredi i društvu dominiraju alternativne institucije (iz sjenke) nad formalnim i neformalnim institucijama. U nauci caruje degenerativni procesa inflacije diploma na svim nivoima, koji ima katastrofalne efekte. U državama koje malo ulažu u naučna istraživanja nije ni moguće očekivati dobre naučne rezultate. Sve to ima svoju logiku, jer nosiocima alternativnih institucija ne odgovaraju naučna i politekonomska objašnjenja. Programirana degradacija znanja je jedan od najvećih paradoksa našeg vremena. Ona vodi reprodukciji krize i alternativnih institucija, a funkcionalno je usmjerena na zanemarivanje društvenih i ekonomskih problema.

LITERATURA

- [1] Baletić, Z. (2006), „Privatni kapitalistički fundamentalizam, ekonomski liberalizam i ekonomska znanost“, *Ekonomski pregled*, 57 (7-8) 563-591.
- [2] Begović, B. (2015), „Ekonomska nejednakost kao barijera privrednom rastu“, referat sa naučnog skupa *Naši naučni sporovi: Liberalne i komunitarne opcije u institucionalnoj izgradnji i ekonomskoj politici*, Beograd, 20. mart, 1-28.
- [3] Drašković, B. (2015), „Muke u vezi sa neoliberalnom doktrinom – doktrinarna pitanja i stvarnost“, *Ekonomске ideje i praksa*, br. 16-17, 238-278.

- [4] Drašković, V. (2014), *Neoliberal metaphors as a quasi-economic paradigm in function of vulgarized institutional monism and an experiment of interest*“, SPH, Celje – Osijek – Czestochowa – Kotor.
- [5] Madžar, Lj. (2015), „Moj obračun s njima“, u: *Naši naučni sporovi: Liberalne i komunitarne opcije u institucionalnoj izgradnji i ekonomskoj politici* , Beograd, 1-331.
- [6] McCloskey, D.N. (1998), *The Rhetoric of Economics*, The University of Wisconsin Press, Madison.
- [7] North, D. C., Walis, J. J. & Weingast, B. R. (2009), *Violence and Social Orders – A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History*, The Syndicate of the Press of the Cambridge University, Cambridge.
- [8] Prokopijević, M. (2015), “Liberalni i državni kapitalizam”, *Ekonomске ideje i praksa*, br. 16-17, 99-126.
- [9] Stiglitz, J. (2008), „The End of Neo-liberalism““, *Economist's View*, July 07,